

Folkhälsomyndigheten

Skolverket

10620 Stockholm

Handläggare

Tommy Eriksson

Tommy.eriksson@
folkhalsomyndigheten.se

Diarienummer

01189-2019

Ert diarienummer

2018:01394

Datum

2019-04-18

Sida

1(3)

Folkhälsomyndighetens remissyttrande över Förslag till ändringar i läroplaner vad gäller kunskapsområdet sex och samlevnad

Folkhälsomyndigheten har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter angående rubricerade remiss och har följande att anföra:

Detta remissvar inleds med ett mer övergripande perspektiv för att sedan kommentera några av de föreslagna skrivningarna. Vid ett par inlägg kopplas resonemangen till den konsekvensutredning Skolverket genomfört och som ingick i underlaget.

Övergripande perspektiv

Folkhälsomyndigheten ser positivt på att förtydliga skrivningarna om sexualitet och relationer i läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, det frivilliga skolformerna och vuxenutbildningen. Folkhälsomyndigheten lyfter nedan specifika synpunkter på förslaget, men generellt bedömer myndigheten att de föreslagna tilläggen och ändringarna tydliggör skolans uppdrag i enlighet med Skolverkets regeringsuppdrag. Folkhälsomyndigheten tillstyrker också förslaget att benämna kunskapsområdet sexualitet och relationer istället för sex och samlevnad. Det är också positivt att skrivningarna i de obligatoriska och frivilliga skolformerna nu föreslås bli mer samstämmiga.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning *Sex- och samlevnadsundervisning* (2018) och Folkhälsomyndighetens studie *Sexualitet och hälsa bland unga i Sverige. UngKAB2015 – en studie om kunskap, attityder och beteende bland unga 16-29 år* (2017) visar på brister i sex- och samlevnadsundervisningen vad gäller exempelvis likvärdighet, upplevd relevans och undervisningens genomförande utifrån intentionerna i läroplanerna samt kurs-, ämnes- och ämnesområdesplanerna. Det förslag som Skolverket nu presenterar bör ge bättre förutsättningarna för en mer likvärdig tillgång till hälsofrämjande kunskap om jämställdhet, relationer samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Folkhälsomyndigheten ser också positivt på att exempelvis jämställdhet, rättigheter, kritiskt granskande av begränsande normer och könsmonster samt möjligheten att diskutera sexualitet, relationer och hälsa nu föreslås ingå i läroplanen för vuxenutbildningen. Detta då rätten till

kunskap inom SRHR gäller genom hela livet och vuxenutbildningens roll tidigare har varit oklar inom detta område.

Synpunkter

Folkhälsomyndigheten ser positivt på att undervisningen om sexualitet och relationer lyfts särskilt i ett eget stycke under respektive rubrik inom berörda skolformer; *Skolans uppdrag*, *Gymnasieskolans uppdrag* samt *Perspektiv på utbildningen*. Folkhälsomyndigheten bedömer att tillägget kan ge bättre förutsättningar för att utveckla undervisningen om sexualitet och relationer på skolnivå. Detta tillägg knyter an till rekommendationer i internationella styrdokument och skrivningen lyfter kontinuitet, hälsa, rättigheter, trygga och självständiga val, frivillighet, ömsesidighet, respekt och ett utvecklat kritiskt tänkande. Folkhälsomyndigheten ser dock företrädesvis att *trygga* ersätts med *medvetna* i formuleringen om elevernas självständiga val.

Folkhälsomyndigheten ser positivt på att ansvaret för att eleverna ska ha fått kunskap inom området sexualitet och relationer efter genomgången utbildning tillskrivs hela skolan, detta med koppling till ansvaret att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Vidare ser Folkhälsomyndigheten också positivt på att rektors ansvar för att kunskapsområdet sexualitet och relationer återkommande ska behandlas i utbildningen tydliggörs. Folkhälsomyndigheten ser dock en risk med förändringen då skrivningen om sex och samlevnad tidigare ingått i ett sammanhang som beskriver att undervisningen i olika ämnen ska integrera ämnesövergripande kunskapsområden. Denna inramning kopplas nu bort när sexualitet och relationer blir en fristående punkt, vilket skulle kunna få oönskade effekter på den holistiska synen på kunskapsområdet.

Folkhälsomyndigheten ska verka för nationell samordning inom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). En viktig arena för det främjande och förebyggande arbete är skolan och grundläggande kunskap om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är en central förutsättning för detta arbete. Folkhälsomyndigheten ser positivt på att begrepp som *främja alla elevers hälsa* och *förståelse för egna och andras rättigheter* nu föreslås ingå i skrivningarna om sexualitet och relationer. Folkhälsomyndigheten bedömer att stödet för SRHR-arbetet i läroplanen stärks genom detta förslag. Folkhälsomyndigheten förordar dock att *sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter* nämns på något sätt i läroplanens inledande delar, och delar inte fullt Skolverkets bedömning att begreppet som sådant är för specifikt för läroplanens skrivningar.

Skolverket gör bedömningen att uppdelningen av fysisk och psykisk hälsa inom sexualitets- och relationsområdet kan ge en smal och felaktig bild av skolans breda uppdrag att främja elevernas hälsa. Folkhälsomyndigheten håller med om risken att begränsa det hälsofrämjande uppdraget rörande fysisk och psykisk hälsa till att bara röra sexualitetsfrågor. Folkhälsomyndigheten konstaterar samtidigt att läroplanerna generellt i allt för liten utsträckning lyfter att skolans hälsofrämjande uppdrag inkluderar både fysisk och psykisk hälsa, vilket bör ses över framöver.

Hedersrelaterat våld och förtryck är en realitet i många barn och ungas vardag. Det är ett komplext område som bland annat handlar om normer kring jämställdhet, könsroller, sexualitet och relationer. Skolan behöver hantera dessa frågor utifrån sitt uppdrag med främjande, förebyggande och åtgärdande insatser. För att ge stöd åt arbetet med just denna typ

av utsatthet kan en tydlig formulering i läroplanen vara viktig. Med det nuvarande förslaget som fokuserar på barns rättigheter, egna och andras rättigheter, trygga och självständiga val och vägledning till hjälp vid otrygghet riskerar detta område att inte få den uppmärksamhet det behöver. Folkhälsomyndigheten förordar därför tydligare skrivningar om skolans ansvar, och möjligheter, att arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Folkhälsomyndigheten ser positivt på förslaget att *sexism* inkluderas tillsammans med främlingsfientlighet och intolerans under rubriken *Förståelse och medmänsklighet* i samtliga läroplaner. Sexism och främlingsfientlighet är exempel på uttryck för intolerans eller värderingar som går emot skolans värdegrund. En utmaning med att lyfta exempel är dock alltid att andra exempel väljs bort. Folkhälsomyndigheten är en hbt-strategisk myndighet och har i flera undersökningar visat på ökad utsatthet och ohälsa hos hbt-personer. Folkhälsomyndigheten ställer sig utifrån det därför frågande till varför andra uttryck för intolerans, som exempelvis homo- och transfoxi, inte nämns i detta sammanhang.

Folkhälsomyndigheten ser positivt på att samtycke uttrycks i linje med lagstiftningens formuleringar med ordet frivillighet i kombination med orden ömsesidighet, respekt, kroppslig och personlig integritet.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Britta Björkholm. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Louise Mannheimer deltagit. Tommy Eriksson har varit föredragande.

Enligt Folkhälsomyndighetens beslut

Tommy Eriksson